

**“Η αγιοκατάταξη των τοιχογραφιών
και τα νοήματα-διδάγματά της
στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Νέου Ψυχικού”**

Ευρισκόμενος μόλις προ ολίγων ημερών στην αγία Πόλη των Ιεροσολύμων ως προσκυνητής των παναγίων και παγκοσμίων ιερών προσκυνητών τόπων της πίστεώς μας, των τόπων που αγιάστηκαν από την εμφάνιση της Παναγίας Τριάδος, την ενσάρκωση, το σταυρικό Πάθος και την ανάσταση του Κυρίου Ιησού Χριστού, την παρουσία της Κυρίας Θεοτόκου, των αγίων Αποστόλων και το εκχυθέν μαρτυρικό αίμα χιλιάδων αγιοταφίτων πατέρων, οι οποίοι από τα πέρατα της οικουμένης- όπως άλλωστε μας περιγράφει η μοναχή προσκυνήτρια Αιθερία¹ ήδη από τον 5^ο μ.Χ αιώνα-έρχονταν στους αγίους Τόπους για να αφιερωθούν στον Θεό και να γίνουν μέλη του Ιερού Τάγματος των φυλάκων του Τάφου, βρέθηκα ενώπιον ενός αποκαρδιωτικού και εντόνως ανησυχητικού φαινομένου. Έλληνες, Ρώσοι, Ρουμάνοι, Γεωργιανοί και λοιποί Ορθόδοξοι αδελφοί προσκυνητές φερόμασταν σαν να ήμασταν ξένοι και εχθροί. «*Το προσκύνημα αυτό έχει περάσει στους Άραβες ορθοδόξους, δεν πάμε εκεί...*». «*Εκεί έχει Ρουμάνες μοναχές, μην ανάψετε κερί...*» ακούγεται η στεγνή φωνή του ξεναγού. Λειτουργία ενώπιον του παναγίου Τάφου... παγωμάρα... ίσως και μίσος μεταξύ μας... «*Από εκεί θα κοινωνήσουν οι Ρουμάνοι*»... Ψυχροί ορθόδοξοι ιερείς, Έλληνες και ξένοι, μεταδίδουν με κατασκοπικό βλέμμα το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, φωνάζοντας «*name...name...*».

¹ Βλ. Αιθερίας οδοιπορικών εις το Σινά και τους Αγίους Τόπους, σειρά Άνθη Ευσεβείας 9, εκδ. Τήνος, Αθήνα 2007.

Και όλα αυτά κάτω από τον Γολγοθά, το σημείο όπου ο Θεός κατήργησε τα έθνη², κατήργησε τις διαφορές, ποιος είναι ενώπιον του Σταυρού Ιουδαίος και ποιος Έλλην, ποιος είναι ενώπιον του αναστάντος Χριστού άνδρας ή γυναίκα³; Λες και ξεχάσαμε ως εκκλησία, ότι ο Χριστός ήρθε για να δημιουργήσει έναν νέο άνθρωπο, τον χριστιανό, ο οποίος υπέρκειται εντός της Εκκλησίας αυτών των γήινων μεταπτωτικών ιδιαιτεροτήτων⁴.

Αλλά εμείς πεισματικά βάζουμε το αίμα της καταγωγής μας, της ένδοξης από ένα ένδοξο παρελθόν, ενδόξων προγόνων, πάνω από το Αίμα του Χριστού που κοινωνούμε και με αυτόν τον τρόπο ακυρώνουμε την Θεία Λειτουργία, ακυρώνουμε την σωτηρία μας...⁵

Είναι τραγικό για την χριστιανική μας ταυτότητα να προετοιμαζόμαστε να εορτάσουμε τα Χριστούγεννα⁶, να βρισκόμαστε εντός του ναού της Γεννήσεως στην Βηθλεέμ, να έχουμε μιλήσει για τον Χριστό που έγινε μόλις 2 ετών πρόσφυγας και μετανάστης⁷ και μετά από λίγο να ακούμε τον ξεναγό, στην προσπάθειά του να μας δείξει πόσο καλύτερος λαός είμαστε από όλους τους άλλους, να τοποθετεί στην μεγάλη μηχανή σκευωρίας εξαλείψεως του ελληνισμού από προσώπου γης, κάθε κατατρεγμένο αυτού του κόσμου, που πνίγεται στην θάλασσα για ένα καλύτερο αύριο.

Έχοντας αυτά στο νου μου, σεβαστοί μου πατέρες, κυρίες και κύριοι Αντιδήμαρχοι, αξιότιμα μέλη των τοπικών φορέων του Δήμου μας, αγαπητοί προσκεκλημένοι, αδελφοί μου αγαπημένοι, θέλω εκ βάθους καρδιάς να ευχαριστήσω τον κ.

² Βλ. Θανάση Ν. Παπαθανασίου, Με την ψυχή στα πόδια, από το μνήμα το κενό στους δρόμους του κόσμου, εκδ. Εν πλω, Αθήνα 2007.

³ Βλ. Γαλ. Γ' 28.

⁴ Βλ. Ειρηναίου Ι. Χατζηεφραιμίδη, Αγίου Ειρηναίου επισκόπου Λουγδούνου έλεγχος και ανατροπή της ψευδωνύμου γνώσεως, Ostrakon Publishing, Θεσσαλονίκη 2017, σ. 30-31.

⁵ Μητροπολίτου Γέροντος Περγάμου Ιωάννου Ζηζιούλα, Κόσμου Λύτρον, Μέγαρο 2014.

⁶ Βλ. Αρχιεπισκόπου Τιράνων Αναστασίου Γιαννουλάτου, Θεός εφανερώθη εν σαρκί;, Μαϊστρος, Αθήνα 2007.

⁷ Βλ. Μτθ. Β' 13-23.

Παναγιώτη Ριζόπουλο, πρόεδρο του τμήματος ΑΧΕΠΑ Ψυχικού για την ευκαιρία της οργάνωσης της σημερινής εκδήλωσης, τους εκλεκτούς συνομιλητές μου και κυρίως την κ. Μαίρη Ζηλεμένου, Πρόεδρο του Κέντρου Πολιτισμού Αθηνών για την UNESCO, καθώς περιέβαλε την αποψινή εκδήλωση υπό την αιγίδα του Κέντρου κάνοντάς μας ύψιστη τιμή.

Ο ναός μας δεν έχει τις ασυγκρίτου καλλιτεχνικής αξίας τοιχογραφίες και φορητές εικόνες και λοιπά έργα, θα υπάρχουν και καλύτερα, μέσα όμως σε αυτά κρύβονται πανανθρώπινες αξίες, ευαγγελικές αλήθειες, εκκλησιαστικό πατερικό ήθος, που καθιστούν τα νοήματα των τοιχογραφιών οικουμενικά, όπως μόνο έτσι αρμόζει και ταιριάζει στην Ορθόδοξη Εκκλησία μας⁸.

Επιτρέψατέ μου, λοιπόν, να σας παρουσιάσω εν συντομία όσα «κρύβονται» πίσω από τις τοιχογραφίες του Ναού μας, τις οποίες ανίδρυσε και φιλοτέχνησε ο οβολός των καλών ενοριτών μας και για τον λόγο αυτό τους είμαι αιωνίως ευγνώμων.

Στα Προπύλαια του Ναού, 3 ημικυκλικές εικόνες επιστέφουν τις 3 αντίστοιχες θύρες του ναού. Οι άγιοι έφοροι του ναού Γεώργιος και Μηνάς, στεφανούμενοι ως νικητές στρέφονται προς το κέντρο, όπου εικονίζεται το άγιο Μανδήλιο. Η χειροποίητη αποτύπωση δηλαδή της μορφής του Χριστού. Η επιλογή του Αγίου Μανδηλίου υποκρύπτει και προετοιμάζει τον εισερχόμενο στο ναό, ότι ο ναός και η διακόσμησή του αποδέχονται πλήρως τα των αγίων 7 Οικουμενικών Συνόδων και άρα ο ναός δείχνει την ορθόδοξη ταυτότητά του ακόμη και στον περαστικό.⁹

⁸ Βλ. Oliver Clément, «Η αλήθεια ελευθερώσει ύμᾶς» Συνομιλώντας με τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο Α΄, Ακρίτας, Νέα Σμύρνη 1997, σ. 223-251.

⁹ Βλ. Λεωνίδα Ουσπένσκυ, Η εικόνα, Παπαδημητρίου, Αθήνα 1991.

Μπαίνοντας κανείς στον ναό στέκεται στον εσωνάρθηκα¹⁰. Τμήμα του ναού που κατά την παράδοση τοποθετούνται διδακτικές εικόνες και ψυχωφέλιμες, καθώς παλαιότερα στέκονταν εκεί οι κατηχούμενοι και οι ευρισκόμενοι υπό επιτίμιο.

Εδώ, λοιπόν, θα δούμε τρεις παραστάσεις

-Την σύναξη των αγγέλων. Ο Άρχων Μιχαήλ μετά την πτώση του Εωσφόρου σταματά τις αγγελικές τάξεις από την πτώση αναφωνώντας το «Στῶμεν καλῶς».

Η παράσταση θέλει να μας υπενθυμίσει το πως πρέπει να στεκόμαστε ενώπιον του Θεού και ενώπιον των ανθρώπων, «καλώς».

-Στα αριστερά του εσωνάρθηκα εικονίζονται τρεις άγιοι ελεήμονες, ένας επίσκοπος, ένας αυτοκράτορας και μία μοναχή, η Φιλοθέη, ο Ιωάννης Βατάτζης και ο Ιωάννης ο Ελεήμων, αρχιεπίσκοπος Αλεξανδρείας. Οι Άγιοι αυτοί στέκονται εκεί για να μας θυμίζουν ότι η πίστη μας χωρίς έργα ευποίας, ελεημοσύνης, φιλανθρωπίας, είναι νεκρή και μάταιη¹¹. Πρώτη μας φροντίδα η περιποίηση των ελαχίστων αδελφών του Χριστού¹². Ακολουθως η προσευχή μας θα βρει ανταπόκριση.

Στα δεξιά μια παράσταση εμπνευσμένη από τις ομιλίες των πατέρων και παρόμοιες παραστάσεις από Βυζαντινά χειρόγραφα και μεταβυζαντινούς ναούς. Ο Βασιλεύς των Ελλήνων, Αλέξανδρος, παραδίδει στους λαούς την κοινή ελληνική, εις ετοιμασίαν του Ευαγγελίου¹³.

Η παράσταση αυτή υποκρύπτει τα εξής :

¹⁰ Βλ. Κωνσταντίνου Καλλινίκου, Ο χριστιανικός ναός και τα τελούμενα εν αυτώ, Γρηγόρη, Αθήνα 1969, σ. 85-89.

¹¹ Βλ. Ιακ. Β' 17-20.

¹² Βλ. Μτθ. ΚΕ' 40.

¹³ Βλ. Ελληνορθόδοξη πορεία, ανθολόγιο κειμένων, επιλογή κειμένων Κωνσταντίνου Χολέβα, Αθήνα 2008, σ' 103-107.

α. την αξία της ελληνικής γλώσσας¹⁴ στην οποία γράφτηκαν τα Ευαγγέλια και διατυπώθηκαν τα δόγματα της πίστεως στις Οικουμενικές Συνόδους εξαιτίας των λεπτότατων θεολογικών εννοιών της¹⁵.

β. ότι ο ναός μας είναι Ελληνορθόδοξος¹⁶ και

γ. κυρίως ότι έχουμε χρέος να μεταλαμπαδεύσουμε και να εμπνεύσουμε όσους λαούς η πρόνοια του Θεού θα φέρει στην πόρτα μας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι κυρίως Ελληνορθόδοξη, καθώς εξελλήνισε και χριστιανοποίησε το περιβάλλον της (να σας θυμίσω τι έκανε ο Μ. Αθανάσιος με τους Αιθίοπες, ο Άγιος Μελέτιος Αντιοχείας με τους χριστιανούς της ερήμου, ο Ιερός Φώτιος με τους Σλάβους κ.λπ)¹⁷.

Στην συνέχεια, δεξιά και αριστερά των δύο κολονών της εισόδου και εξόδου ταυτόχρονα παραστέκουν ως φύλακες δύο σύγχρονοι άγιοι. Ένας στρατιώτης, ο Ευγένιος, ώστε να μας φυλάττει και ένας ιατρός, ο Αλέξανδρος, ώστε να μας παρέχει την ψυχοσωματική υγεία, για να τελούμε τα της πίστεως ακωλύτως¹⁸.

Στις 3 καμάρες της εισόδου από τον εσωνάρθηκα στον Κ. Ναό ιστορούνται το σύμβολο της νίκης, ο Τίμιος Σταυρός, οι δράκοι που συμβολίζουν την αμαρτία και τρέπονται σε φυγή και τα 4 σύμβολα των Ευαγγελιστών.

Είναι το σημείο όπου εισοδεύουμε στον ναό. Εδώ γίνονται οι κατηχήσεις για τις βαπτίσεις. Πρέπει να αποτάξουμε τον πειρασμό και με τον Σταυρό ανά χείρας και το Ευαγγέλιο

¹⁴ Επισκόπου Ιεροθέου Τσαντίλη Μητροπολίτου Ύδρας, Η ανεκτίμητος διαχρονική προσφορά της Ελληνικής γλώσσας προς το Γένος, Ι. Μ. Πατερικής Διακονίας «Αγ. Τριάς», Ύδρα 2000.

¹⁵ Βλ. Χρήστου Γιανναρά, Η Ευρώπη γεννήθηκε από το Σχίσμα, Ίκαρος 2015, σ. 21-87.

¹⁶ Βλ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Παγανιστικός Ελληνισμός ή Ελληνορθοδοξία;, Αρμός, Αθήνα 2003.

¹⁷ Βλ. Αλεξάνδρου Σμέμαν, Η αποστολή της Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, Ακρίτας, Αθήνα 1993, σ. 35-85.

¹⁸ Βλ. στην παρούσα έκδοση την εισήγηση του κ. Ηλία Νικολάου, Δρ. Θεολογίας.

γραμμένο στην ψυχή μας να εισέλθουμε στον άγιο ναό για την αναίμακτη θυσία.

Μπαίνοντας, λοιπόν, στον Ναό, δεξιά και αριστερά εικονίζονται τα μαρτύρια των αγίων Γεωργίου και Μηνά, καθώς και σύγχρονοι Ορθόδοξοι άγιοι από κάθε μέρος της οικουμένης, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, ώστε να διαπιστώσουμε ότι κρατώντας τον Σταυρό στα χέρια και εφαρμόζοντας το Ευαγγέλιο στην ζωή μας, εξασφαλίζουμε μια μαρτυρική ζωή¹⁹. Αυτή είναι η υπόσχεση του Κυρίου μας σε όσους τον ακολουθούν στο μαρτύριο. Αλλά «θαρσεείτε, εγώ νενίκηκα τον κόσμο»²⁰ μας είπε και με αυτό τον τρόπο αντικρύζουμε την δόξα των δώδεκα αποστόλων, που άφησαν τα πάντα για να τον ακολουθήσουν²¹ με την υπόσχεση μόνο του μαρτυρίου. Δώδεκα κίονες, έξι δεξιά και έξι αριστερά, κυκλοτερώς στηρίζουν το βάρος και την δόξα του τρούλλου, του Παντοκράτορος δηλαδή. Κάθε κολώνα ως στήριγμα της Εκκλησίας και ένας απόστολος. Όλοι κρατούν ανοιχτά ειλητάρια και ο κάθε ένας μας λέει σε α' πρόσωπο την εμπειρία του για να πάρουμε θάρρος. «εύρήκαμεν τόν Μεσσίαν»²² «ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησα αὐτόν» κ.λπ..

Ο πιστός εντός του ναού περιοριχίζεται από δώδεκα προσκλήσεις.

Όμως ένα παιχνίδιασμα μας επιφυλάσσει η παράσταση, χτύπημα στην υποτίμηση των γυναικών. Εντός της Εκκλησίας δεν υπάρχει ισότητα των φύλων, αλλά ισοτιμία, καθώς έχουν διαφορετικούς μα ισότιμους ρόλους²³. Για να δούμε...

Ο πρώτος των αποστόλων, ο Πέτρος, συνομιλεί με τον πρώτο όλων, τον ένα, τον Κύριο, ο οποίος προβάλλει από τον

¹⁹ Βλ. Π. Β. Πάσχου, Έν ἀσκήσει και μαρτυρίῳ, Αρμός, Αθήνα 1996.

²⁰ Βλ. Ιωαν. ΙΣΤ' 33.

²¹ Βλ. Λκ. Ε' 11.

²² Βλ. Ιωαν. Α' 41.

²³ Βλ. Φύλλο και Θρησκεία. Η θέση της γυναίκας στην Εκκλησία. Εποπτεία-Συντονισμός ύλης Π. Καλαϊτζίδης-Ν. Ντόντος, Ίνδικτος, Αθήνα 2004.

άμβωνα, κρατώντας τον τίμιο Σταυρό, το κήρυγμα του Σταυρού, το μαρτύριο. Ο Πέτρος ρωτά τον Χριστό «πού πας Κύριε;» «Πάω στην Ρώμη για να μαρτυρήσω» απαντά. Σκηνή δανεισμένη από το συναξάρι, όπου ο Χριστός έρχεται να υπενθυμίσει στον Πέτρο την προφητεία, ότι όταν γεράσει άλλος θα τον δέσει και θα τον πάει εκεί που δεν θέλει²⁴.

Ο επίσης πρωτοκορυφαίος Παύλος στην αντίστοιχη του Πέτρου θέση, στους δεξιούς κίονες, συνομιλεί με τον πρώτο ευρωπαίο, τον νεαρό Μακεδόνα, ο οποίος εμφανίζεται στο όνειρο του Παύλου και τον καλεί να μεταβεί στην Μακεδονία για να τους βοηθήσει²⁵. Μια υπόμνηση στην αγωνία του αποστόλου για τον φωτισμό, όσων δεν είναι χριστιανοί, αλλά και υπόμνηση για εμάς όλων εκείνων των συνανθρώπων μας, που αναζητούν την αλήθεια, όλων των νέων που σπαταλούν την νεανική ζέση τους σε άσκοπες και ατελέσφορες αναζητήσεις...

Οι δύο πρώτοι, λοιπόν, συνομιλούν με τους δύο πρώτους. Στον αντίποδα ο τελευταίος, ο πάντα αλλά όχι ασκόπως καθυστερημένος απόστολος Θωμάς συνομιλεί με την πρώτη, την Θεοτόκο Μαρία και λαμβάνει από αυτήν ως δώρο την αγία Ζώνη της, την ζώνη κάτω από την οποία έλαβε χώρα η Θεία ενσάρκωση!

Στην άλλη αντίστοιχη του Θωμά μεριά, ο τελευταίος των αποστόλων, ο Ματθίας, ο οποίος αντικατέστησε στην χορεία των δώδεκα τον απαγχονισμένο Ιούδα, συνομιλεί με την πρώτη Αθηναία, ιουδαϊκής πίστεως, την Δάμαρη, η οποία άκουσε το αποστολικό κήρυγμα και έγινε η πρώτη Αθηναία χριστιανή, η οποία εγκαινίασε μία παράδοση για τις αθηναίες μοναχές και εθελόντριες των ενοριακών δράσεων, που φτάνει ως την Αγία Φιλοθέη και έως σήμερα στις ακμάζουσες γυναικείες

²⁴ Βλ. Ιωαν. ΚΑ' 18.

²⁵ Βλ. Πρξ. ΙΣΤ' 9.

αθηναϊκές μονές και ενοριακές δράσεις²⁶. Η Δάμαρις κρατά κλαδί ελαίας και στα πόδια της παραστέκει η αθηναϊκή γλαύκα (κουκουβάγια) σύμβολα αιώνια της Αττικής γης, της δημοκρατίας, της δόξας, της σοφίας, της νίκης!

Έτσι, λοιπόν, οι δύο τελευταίοι απόστολοι, συνομιλούν με τις δύο πρώτες. Αλλά και διασταυρούμενες οι τέσσερεις συμπληρωματικές των αποστόλων μορφές σε σχήμα χιαστί, ο πρώτος στην τάξη, ο Χριστός, στέκεται κατέναντι της πρώτης στην τάξη, της Θεοτόκου και ο πρώτος (ο Μακεδόνας) στέκεται κατέναντι της πρώτης (της Αθηναίας).

Η σύλληψη αυτής της παράστασης κρύβει το νόημα ότι στην εκκλησία δεν περισσεύει κανείς, ούτε άνδρας, ούτε γυναίκα, όλοι πρώτοι και έσχατοι έχουν τον μοναδικό τους ρόλο και την ιδιαίτερη διακονία τους στο Σώμα της Εκκλησίας.

Για τον φωτισμό της πατρίδας μας πρωτοστάτησε ένας άνδρας σε όνειρο και μια γυναίκα στην Αθήνα. Στο πρόσωπο, δε, αυτής της Δαμάρεως, εικονίζονται όλες εκείνες οι αγίες ψυχές που διακονούν αθόρυβα στις ενορίες των Αθηνών το ιεραποστολικό έργο της Εκκλησίας, την οποία εφύτευσε εδώ ο Παύλος, τον οποίο εξέλεξε ο δια της Θεοτόκου σαρκωθείς Θεός, ο Κύριος Ιησούς Χριστός.

Ανεβαίνοντας στον Σολέα πάνω από τα ψαλτήρια δεσπόζουν δύο κορυφαίες μορφές της Εκκλησίας μας. Ο μέγας Θεολόγος και ποιητής από την Συρία, ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, ο οποίος κρατά ειλητάριο που αναγράφει έναν από τους ύμνους του Πάσχα, τους οποίους ο ίδιος συνέγραψε και ακριβώς απέναντι η ανεπαναλήπτου θεολογικού βάθους ποιήτρια οσία Κασσιανή²⁷ με ειλητάριο ανά χείρας, το οποίο αναγράφει ένα από τα τροπάρια των Χριστουγέννων, που

²⁶ Βλ. Πρακτικά Α΄ Ιερατικού Συνεδρίου Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, Η Ενορία στον 21^ο αιώνα, Αθήνα 2003.

²⁷ Βλ. Κασσιανή η Γμνωδός-εισαγωγή Νίκης Τσιρώνη, Φοίνικας, Αθήνα 2002.

επίσης η ίδια συνέθεσε «Αυγούστου μοναρχήσαντος επί τῆς γῆς...».

Σαν ζεύγος και συζυγία στέκονται οι δύο οσιακές μορφές των ποιητών της Εκκλησίας μας. Έζησαν στην απόλυτη υπακοή και ταπείνωση μέσα στα κελλιά των μοναστηρίων τους. Υπόμνηση των παραστάσεων αυτών είναι εκτός από την τιμή και στα δύο φύλα, ο αλληλοσεβασμός του συζυγικού προσώπου, αφού και οι δύο σηκώνουν τον ίδιο ζυγό, το ίδιο φορτίο και η ταπείνωση είναι ο μόνος δρόμος, που οδηγεί το ζεύγος στην αρμονία και στην δημιουργία!²⁸ Σημειώστε ότι η ενδοοικογενειακή βία ουδόλως εξέλειπε, αλλά αντιθέτως τα χρόνια της κρίσεως αυξήθηκε δραματικά.

Εντός του Ιερού Βήματος, στις τρεις κόγχες, αναπτύσσεται ο διατεταγμένος λειτουργικός κύκλος. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην παραμελημένη τοπική αγιολογία. Στον χώρο της πρόθεσης έχουν ιστορηθεί και οι οκτώ άγιοι επίσκοποι των Αθηνών²⁹.

Στο άνω μέρος που σκεπάζει τις τρεις κόγχες ιστορούνται δύο παραστάσεις.

-Η ετοιμασία του θρόνου με την επιγραφή «Ίδού ἔρχομαι ταχύ»³⁰ και

-Η δεύτερη είναι η Πεντηκοστή. Οι απόστολοι έξι και έξι εκατέρωθεν του δεσποτικού θρόνου της Δευτέρας Παρουσίας, στέκονται έκαστος σε ξεχωριστό θρόνο, που συμβολίζει την Εκκλησία που εκείνος ίδρυσε.

Υπόμνηση ότι όλες οι ορθόδοξες Εκκλησίες, είναι ισότιμες μεταξύ τους, καθώς και τα μέλη τους, τα οποία θα πρέπει, όπως και οι Εκκλησίες, να ομολογούν την ταυτότητά τους στον

²⁸ Βλ. π. Φιλοθέου Φάρου-π. Σταύρου Κοφινά, Συζυγία, Ακρίτας 2003.

²⁹ Σοφοκλέου Γ. Δημητρακοπούλου, Η Ορθόδοξος Αποστολική Εκκλησία των Αθηνών, Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα 2004, σ. 113-134.

³⁰ Απ. Ιωαν. ΚΒ' 12.

κόσμο από την αγάπη που έχουν μεταξύ τους³¹. Για τον λόγο αυτό, οι δύο νεότεροι απόστολοι και ακραίοι (τοποθετημένοι στις άκρες δηλαδή) κρατούν ειλητάριο. Στου ενός αναγράφεται το Α και στου άλλου το Ω, υπόμνηση στους στίχους του ποιητή «Έπρεπε να περάσουν χρόνια για να καταλάβω πως εκείνο το Α και το Ω στην Πύλη του Ιερού είναι η αρχή και το τέλος της λέξης Α γ α π ώ».

Τελειώνοντας το μυστήριο της Ευχαριστίας ο πιστός εξέρχεται του Ναού. Εδώ βρίσκεται αντιμέτωπος με μια σκηνή, η οποία επιγράφεται ως «ίδου πλήρης δόξης ό οίκος Κυρίου»³².

Μεταξύ των θεομητορικών παραστάσεων της Γεννήσεως και της Κοιμήσεως της Θεοτόκου μέσα σε ημικυκλική γαλάζια δόξα εικονίζεται η Θεοτόκος περιστοιχισμένη από τους δεομένους προς αυτήν, άγιο Ιωσήφ τον μνήστορα και τον υιό του άγιο Ιάκωβο τον αδελφόθεο σε εφηβική ηλικία, να κρατά στον ώμο του το οδοιπορικό ραβδί με το γνωστό μας δισάκι. Η παράσταση είναι υπόμνηση της φυγής στην Αίγυπτο. Δεξιά και αριστερά οι γονείς του Προδρομού και συγγενείς της Θεοτόκου αναφωνούν τις δοξαστικές ρήσεις για το πρόσωπο της Θεοτόκου. Η Θεοτόκος είναι ο οίκος Κυρίου, αφού εντός της κατοίκησε η Θεότητα. Η Θεοτόκος συμβολίζει την Εκκλησία, αφού το σώμα της Εκκλησίας, τα μέλη της δηλαδή, είναι σώμα Κυρίου.³³

Η δόξα της Θεοτόκου είναι η πτωχεία της, οι δύσκολες καταστάσεις, τις οποίες σήκωσε στους ώμους της, η ξενιτεία και η φυγή ως πρόσφυγας, που ζητά άσυλο σε ξένη χώρα. Ο Ιωσήφ και ο Ιάκωβος παραστέκονται στο έργο της Θεοτόκου. Συμβολίζουν όλους εμάς που στηρίζουμε το έργο της Εκκλησίας. Η δόξα του Ιωσήφ και του Ιακώβου είναι η υιοθεσία. Υιοθέτησαν και αδελφοθέτησαν μία μητέρα με το Ξένο παιδί

³¹ Ιωαν. ΙΓ' 35.

³² Ιεζ. ΜΔ' 4.

³³ Βλ. Γεωργίου Ν. Φίλια, Οι Θεομητορικές εορτές στην λατρεία της Εκκλησίας, Γρηγόρη, Αθήνα 2008, σ. 11-24.

της και έθεσαν τον εαυτό τους στην δοκιμασία και στην περιπέτεια της υιοθεσίας!³⁴

Φεύγοντας, λοιπόν, ο πιστός λαμβάνει το εξής μήνυμα για να πορευθεί με αυτό στον κόσμο: η δόξα της Εκκλησίας και των μελών της είναι η υιοθεσία, η πτωχεία, η ξενιτεία, η θυσία, η προσφυγιά. Κάθε άλλη κατάσταση επανάπαυσης υποκρύπτει τον ιό της ψυχής του άφρονος πλουσίου «ψυχή, έχεις πολλά αγαθά κείμενα εις έτη πολλά· αναπαύου, φάγε, πίε, εύφραίνου»³⁵.

Αδελφοί μου,

Έθιξα κάποια από τα κρυφά –όπως συνηθίζω να λέω– νοήματα των τοιχογραφιών μας. Η επόμενη φάση των αγιογραφιών θα περιλαμβάνει την δημιουργία του κόσμου, την εξαήμερο. Το προσφυγικό και μεταναστευτικό πρόβλημα δεν μας έχει χτυπήσει ακόμα την πόρτα. Μετά το 2050 θα έχουμε παγκοσμίως τριάντα εκατομμύρια πρόσφυγες ετησίως, λόγω κλιματικής αλλαγής και ανόδου της στάθμης των θαλασσών. Από τις πρώτες χώρες που θα πληγούν θα είναι η Ελλάδα. Όλους μας παρακαλώ να μην τυρβάζουμε στην γενική αίσθηση, αλλά να εντρυφούμε και να στοχαζόμαστε τα νοήματα των τοιχογραφιών πάντα με την ερώτηση «τι θέλει να μας πει;». Προσέχτε αδελφοί μου μη γίνουμε φοβικοί, εμμονικοί και εσωστρεφείς. Οι τοιχογραφίες μας έχουν ένα κοινό παρονομαστή: «πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τά έθνη»³⁶, ανοιχτείτε, διαδώστε τον Χριστό, μοιραστείτε! Ο Χριστός είναι μελιζόμενος και μη διαιρούμενος, εσθιώμενος και μηδέποτε δαπανώμενος.

Σας ευχαριστώ!

³⁴ Βλ. Χριστού Γέννα, Ακρίτας 2006, σ. 87-104.

³⁵ Βλ. Λκ. ΙΒ΄ 19.

³⁶ Βλ. Μτθ. ΚΗ΄ 19.

Έγγραφα στην Αγία Πόλη

Ιερουσαλήμ,

19.11/02.12.2019